

ΧΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΕΥΛΟΥ

Δρ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΜΑΝΤΑΝΗΣ

PhD, University of Wisconsin-Madison

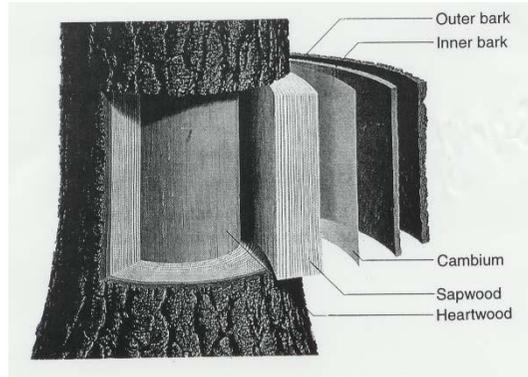
Καθηγητής Παν/μίου Θεσσαλίας

URL: <http://mantanis.users.uth.gr>

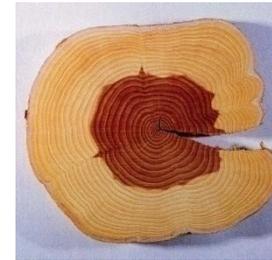
Επίπεδα μελέτης του ξύλου

Δένδρο

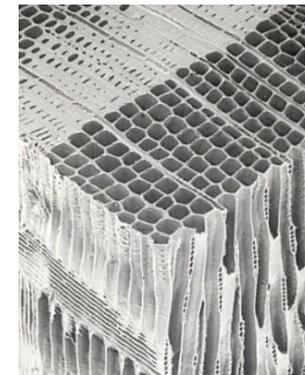
Κορμός

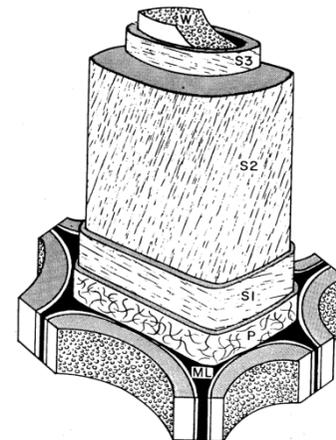
Ζώνες

Δακτύλιοι

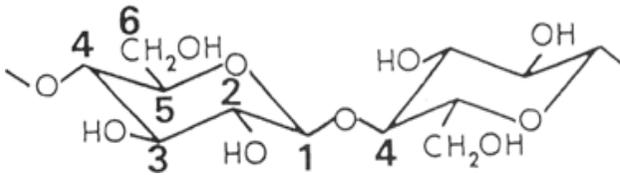
Ξυλώδη
κύτταρα

Κυτταρικά
τοιχώματα

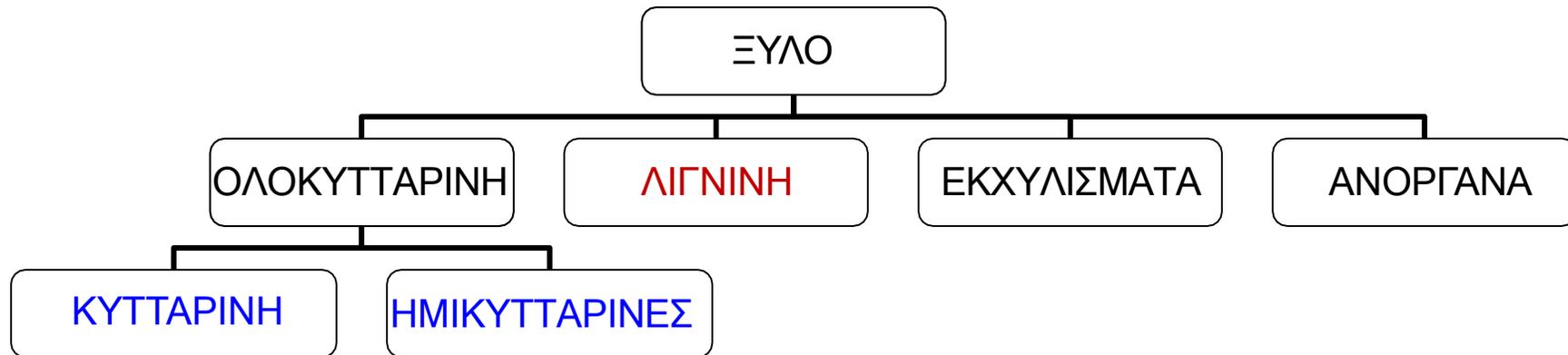

Μικροϊνίδια

Χημικά
συστατικά

Χημικά Συστατικά του Ξύλου

Κύρια χημικά συστατικά:

Δομικά συστατικά:

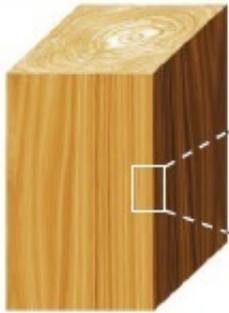
κυτταρίνη, λιγνίνη, ημικυτταρίνες

Μη δομικά συστατικά:

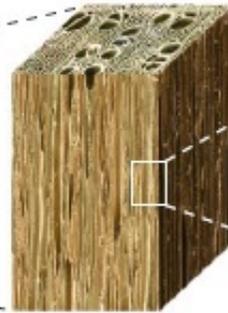
εκχυλίσματα

Η ΔΟΜΗ του ΞΥΛΟΥ (κατά ιεραρχική σειρά)

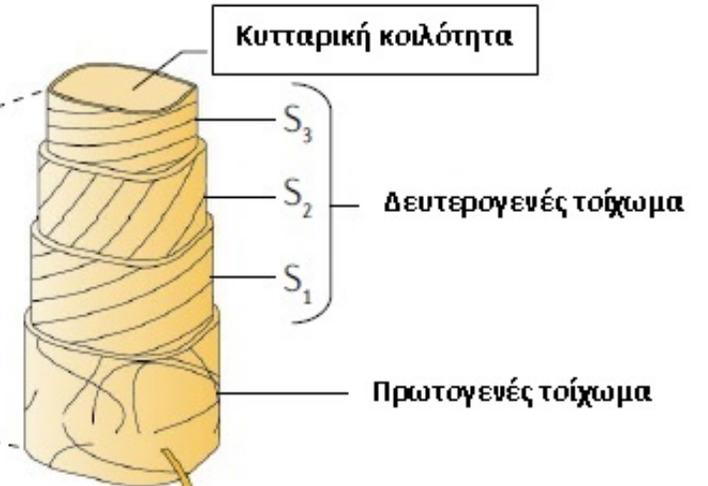
Δομή (σε μακροκλίμακα)

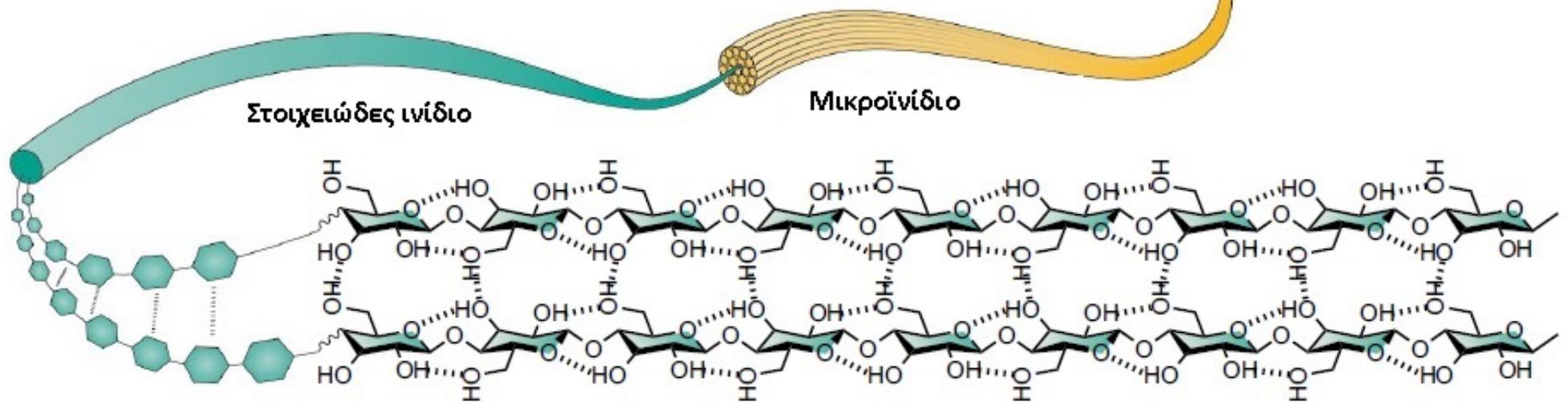
Δομή (σε μικροκλίμακα)

Δομή (σε κυτταρικό επίπεδο)

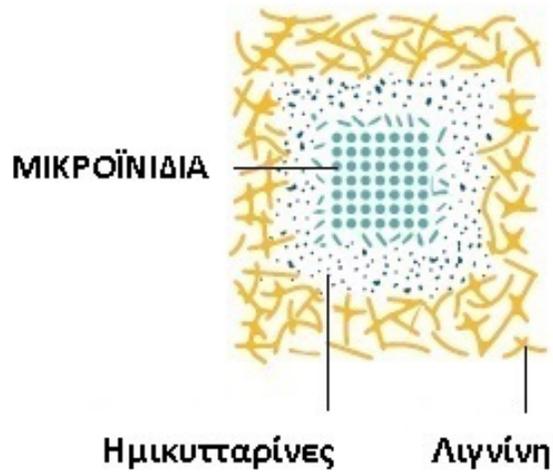
πηγή: Chen et al. (2020). *Nature Reviews Materials*, 5:642–666

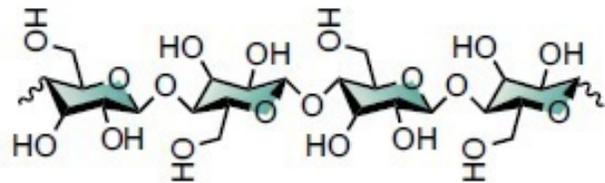
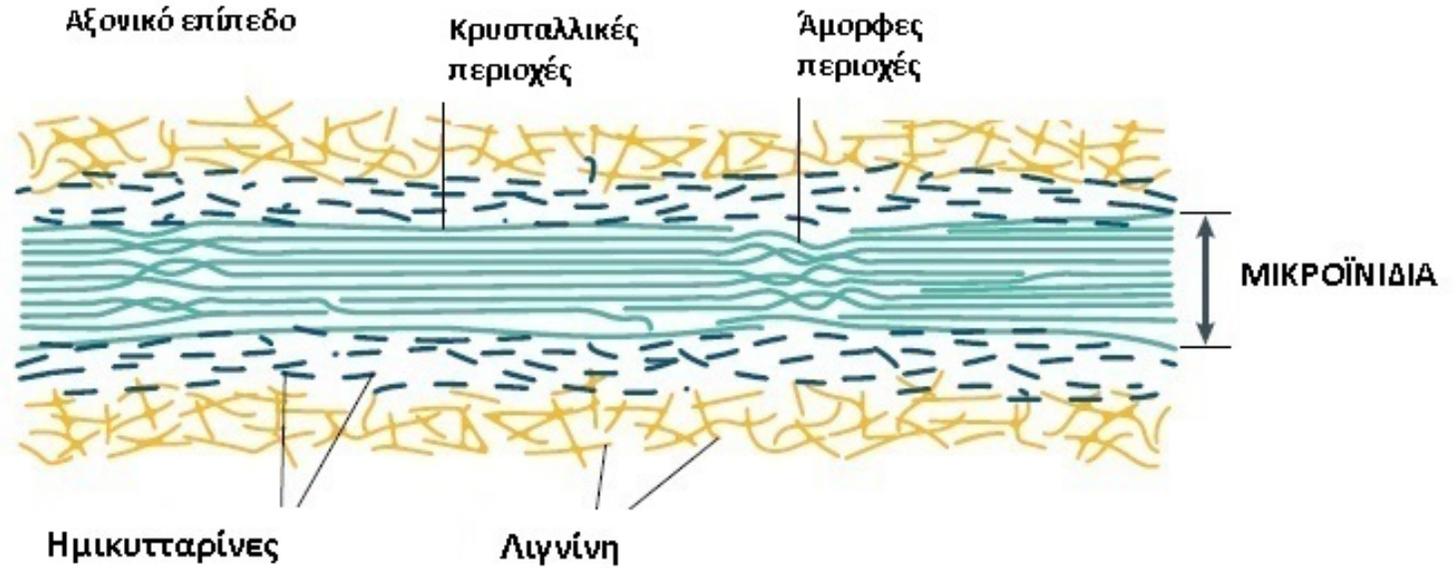
ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΞΥΛΟΥ σε ΕΓΚΑΡΣΙΑ ΤΟΜΗ και σε ΑΞΟΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

πηγή: Chen et al. (2020). *Nature Reviews Materials*, 5:642–666

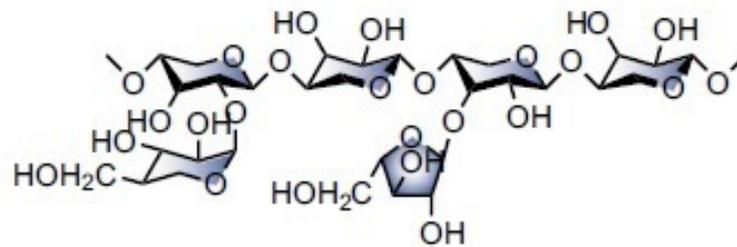
Εγκάρσια τομή

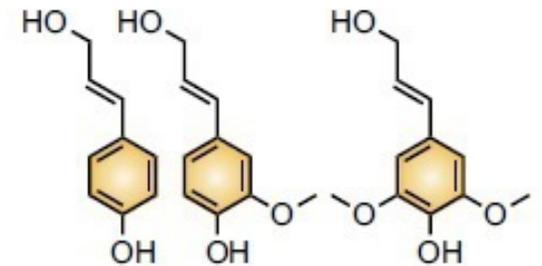
Αξονικό επίπεδο

ΚΥΤΤΑΡΙΝΗ

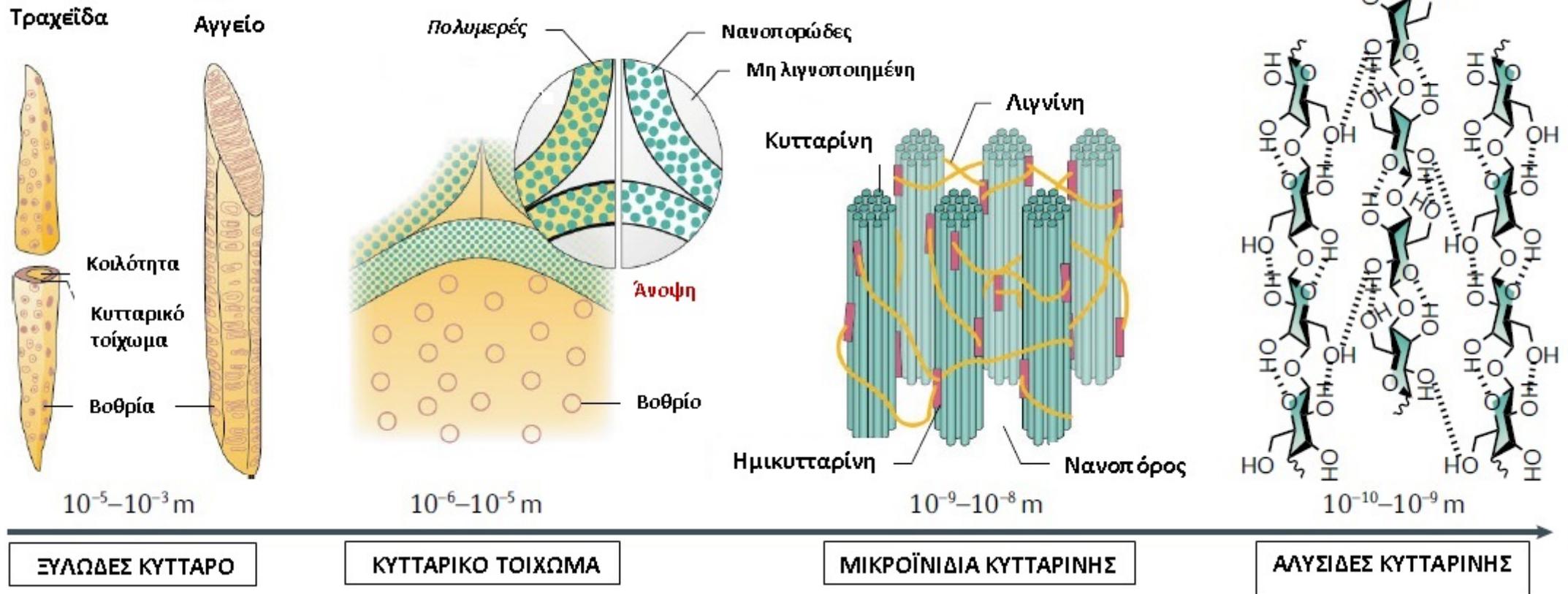
ΗΜΙΚΥΤΤΑΡΙΝΕΣ

ΛΙΓΝΙΝΗ (πρόδρομες)

ΑΝΙΣΟΤΡΟΠΙΑ του ΞΥΛΟΥ σε ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΕΠΙΠΕΔΑ

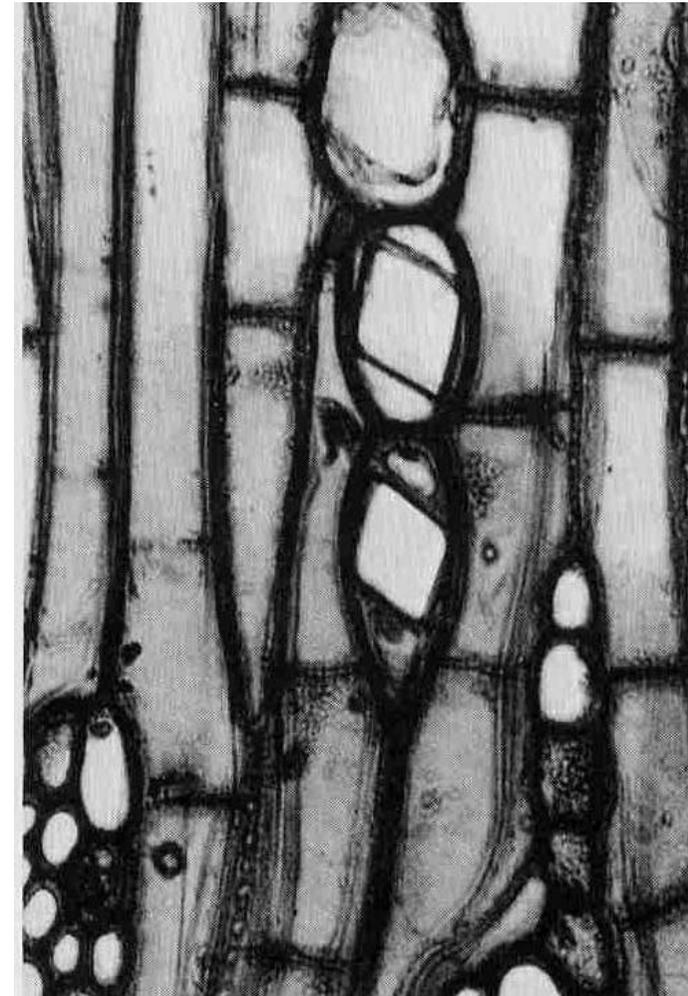
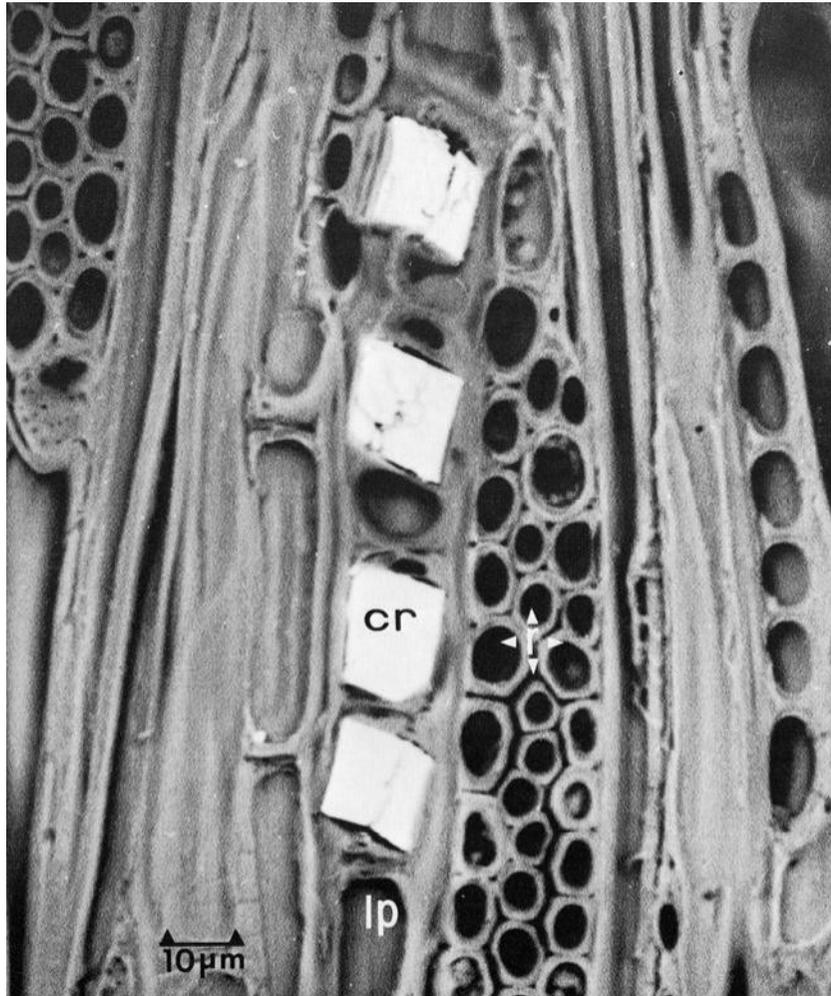
πηγή: Chen et al. (2020). *Nature Reviews Materials*, 5:642–666

Σύμπλοκο (*complex*)

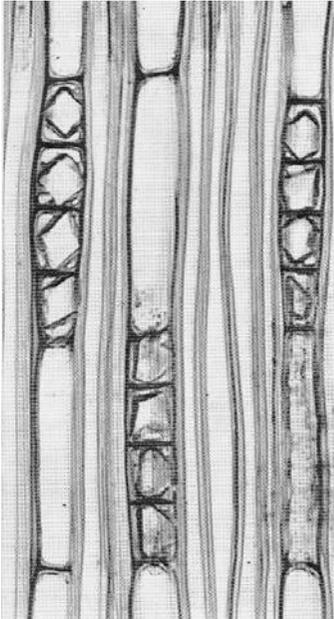
Το ξύλο ως «ανομοιογενές υλικό»
τριών πολύπλοκων πολυμερών ενώσεων
(**κυτταρίνης + λιγνίνης +
ημικυτταρινών**) που ενώνονται μεταξύ
τους με χημικούς δεσμούς χαρακτηρίζεται
ως: **λιγνοκυτταρινικό σύμπλοκο**

Κρύσταλλοι σε Αξονικό Παρέγχυμα

(Ref. Côté)

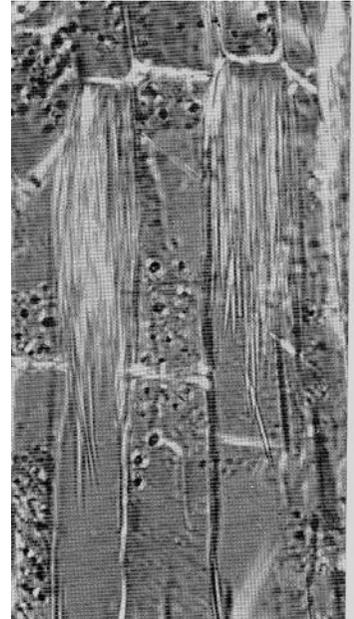
Τύποι **κρυστάλλων** στο ξύλο

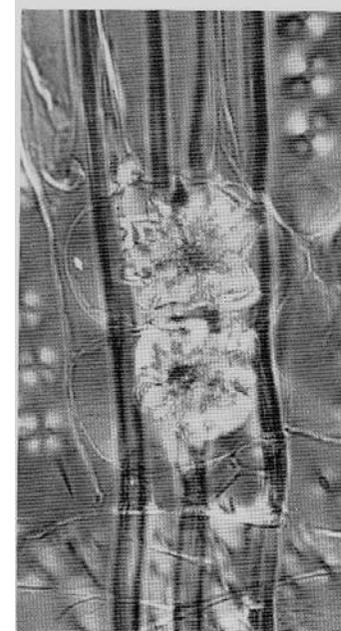
rhomboidal

styloid

raphides

druses

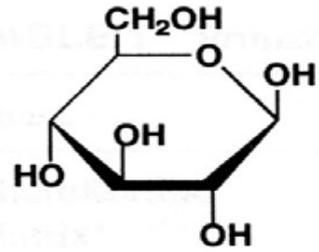
(Kollmann and Cote)

Εκχυλίσματα

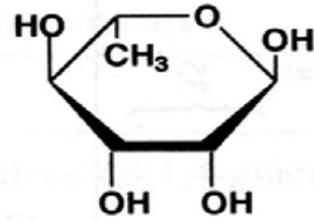
**«Προστατευτικές
κατά κανόνα
ουσίες»**

- **Αλιφατικές ενώσεις**
- **Ενώσεις τερπενίων**
- **Φαινολικές ενώσεις**

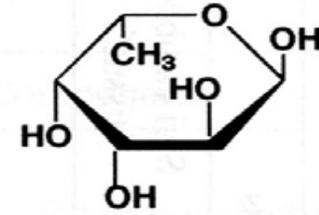
- **Ρητινικά οξέα**
- Λίπη**
- Κηροί**
- Τερπένια**
- Φλαβανοειδή**
- Λιγνάνες**
- Στιλβένια**
- Ταννίνες**
- Τερεβινθέλαιο**
- Κολοφώνιο**

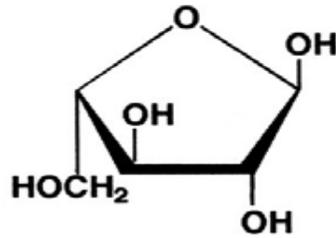
β -D-Glucopyranose

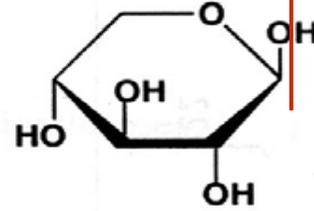
α -L-Rhamnopyranose

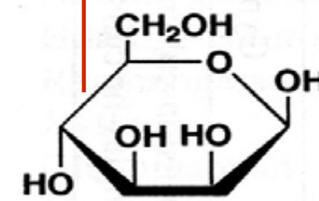
α -L-Fucopyranose

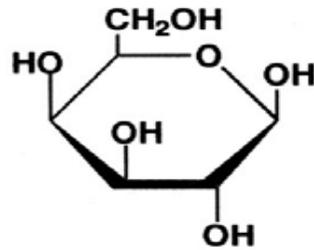
α -L-Arabinofuranose

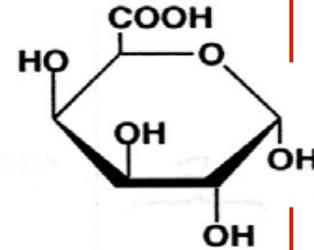
β -D-Xylopyranose

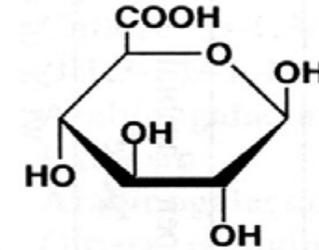
β -D-Mannopyranose

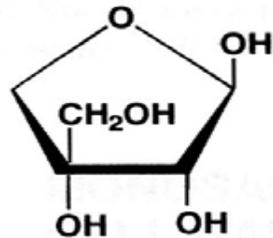
β -D-Galactopyranose

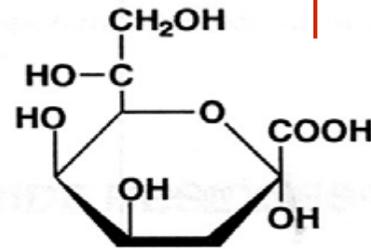
α -D-Galactopyranosyluronic acid

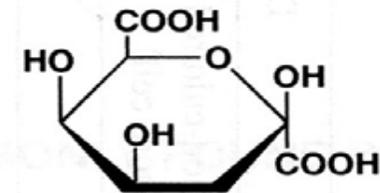
β -D-Glucopyranosyluronic acid

β -D-Apiofuranose

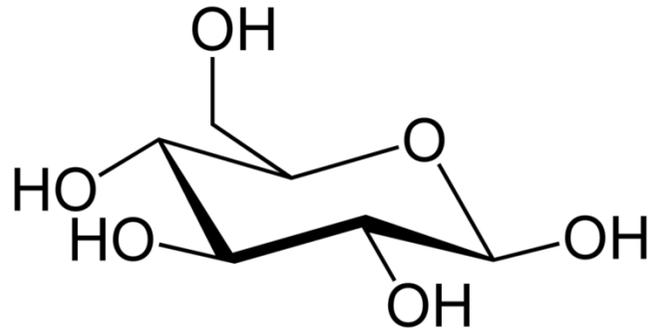
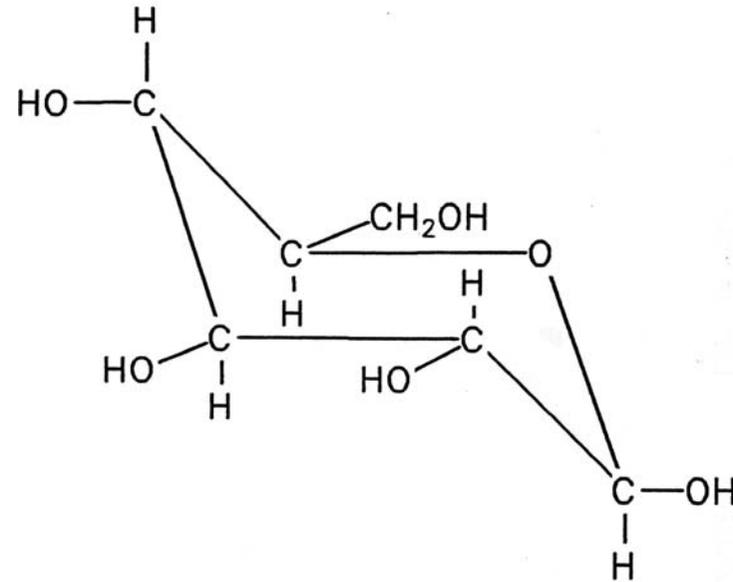
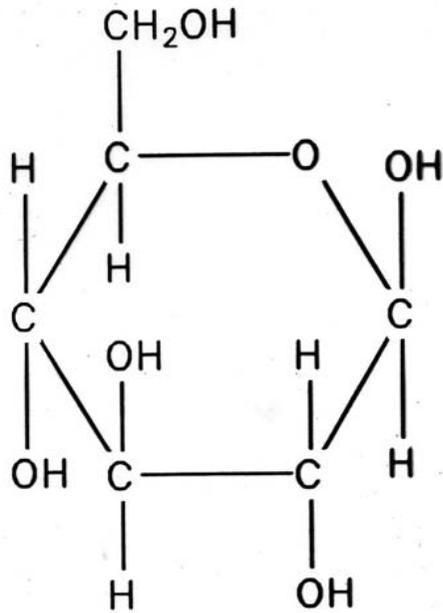
2-keto-3-deoxy-D-manno-2-octulosonic acid (Kdo)

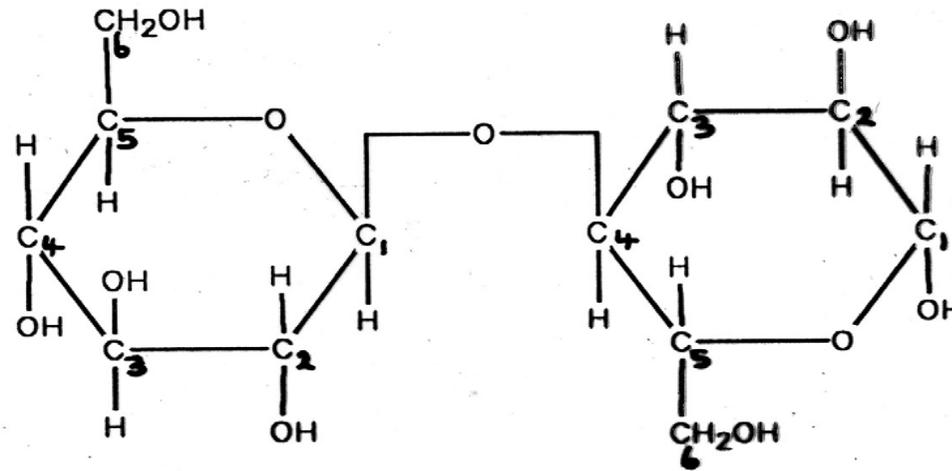
3-deoxy-D-lyxo-2-heptulosaric acid (Dha)

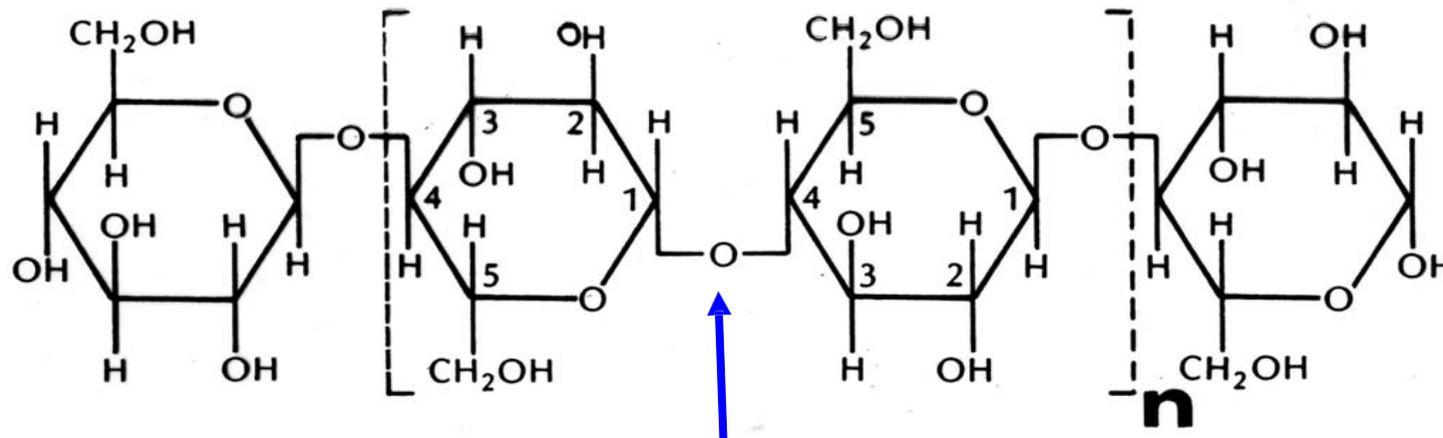
Γλυκόζη (*glucose*)

Κελλοβιόζη (μονάδα)

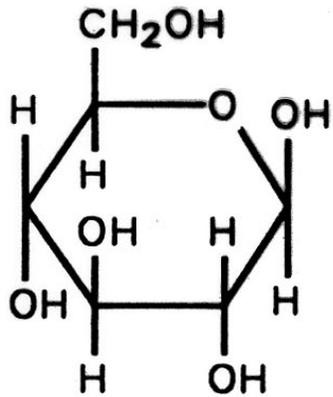

Κυτταρίνη

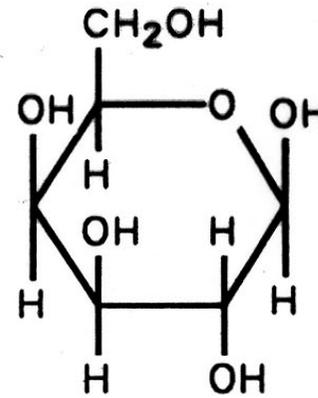

1-4 γλυκοζιτικός δεσμός

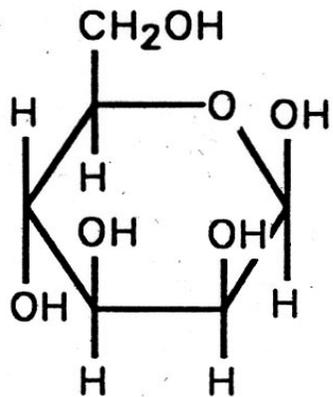
Ημικυτταρίνες (απλά σάκχαρα)

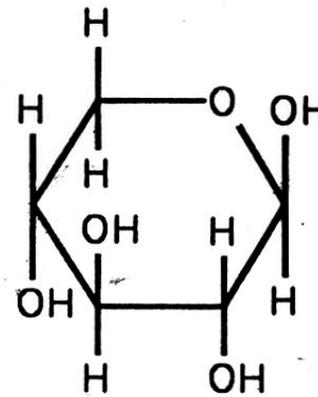
Γλυκόζη

Γαλακτόζη

Μαννόζη

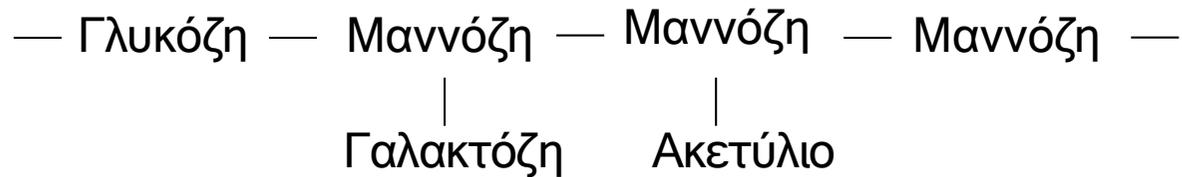
Ξυλόζη

Χημική δομή **κυτταρίνης & ημικυτταρινών**

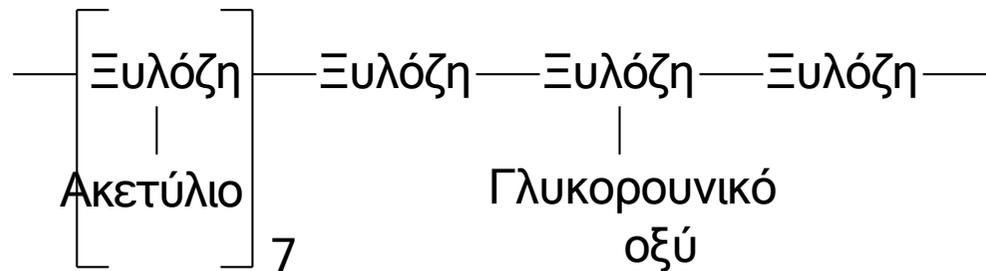
Κυτταρίνη

Ημικυτταρίνη Κωνοφόρων (π.χ. Γλυκομαννάνη)

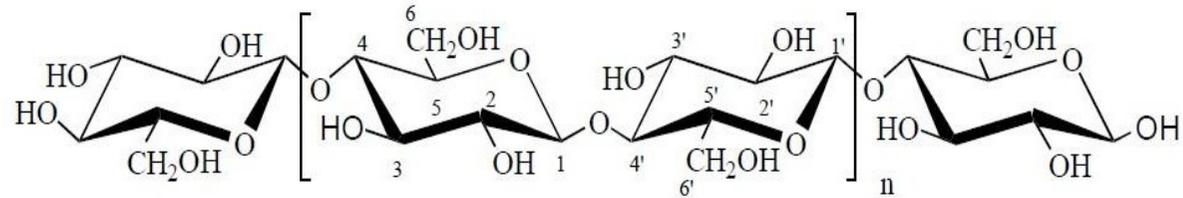

Ημικυτταρίνη Πλατυφύλλων (π.χ. Ξυλάνη)

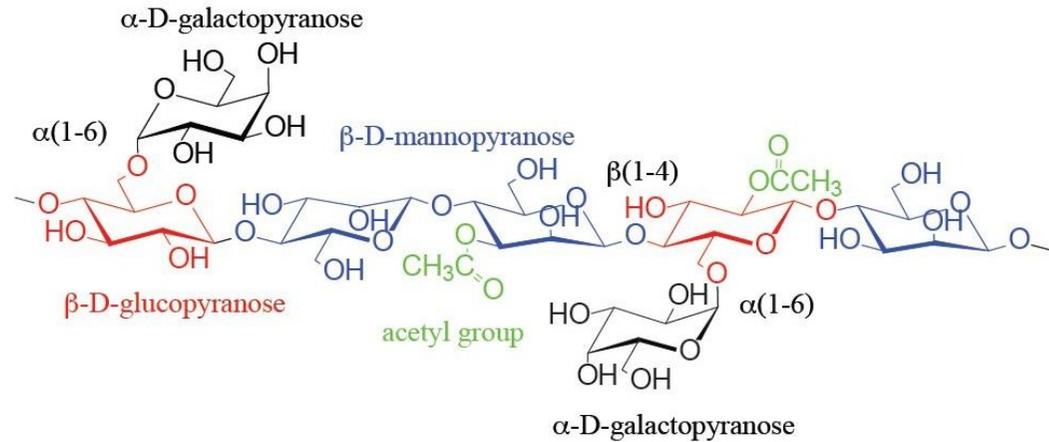

Χημική δομή κυτταρίνης & ημικυτταρινών

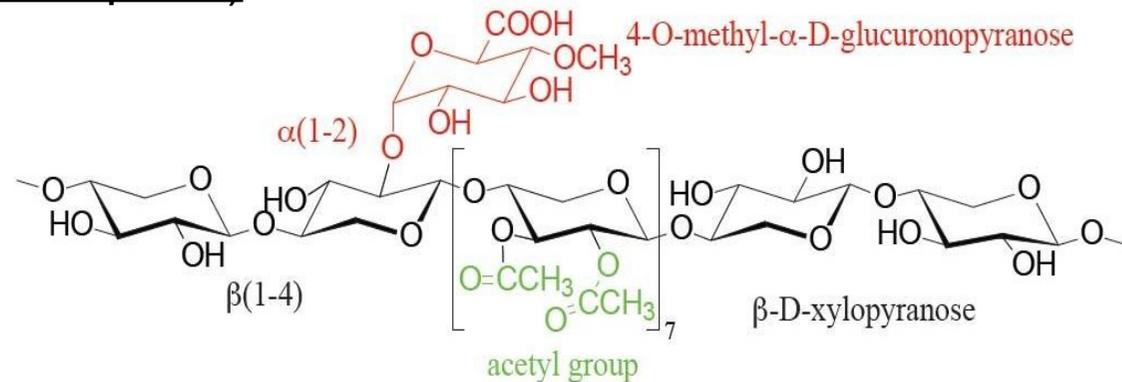
Κυτταρίνη

Ημικυτταρίνες (κωνοφόρα)

Ημικυτταρίνες (πλατύφυλλα)

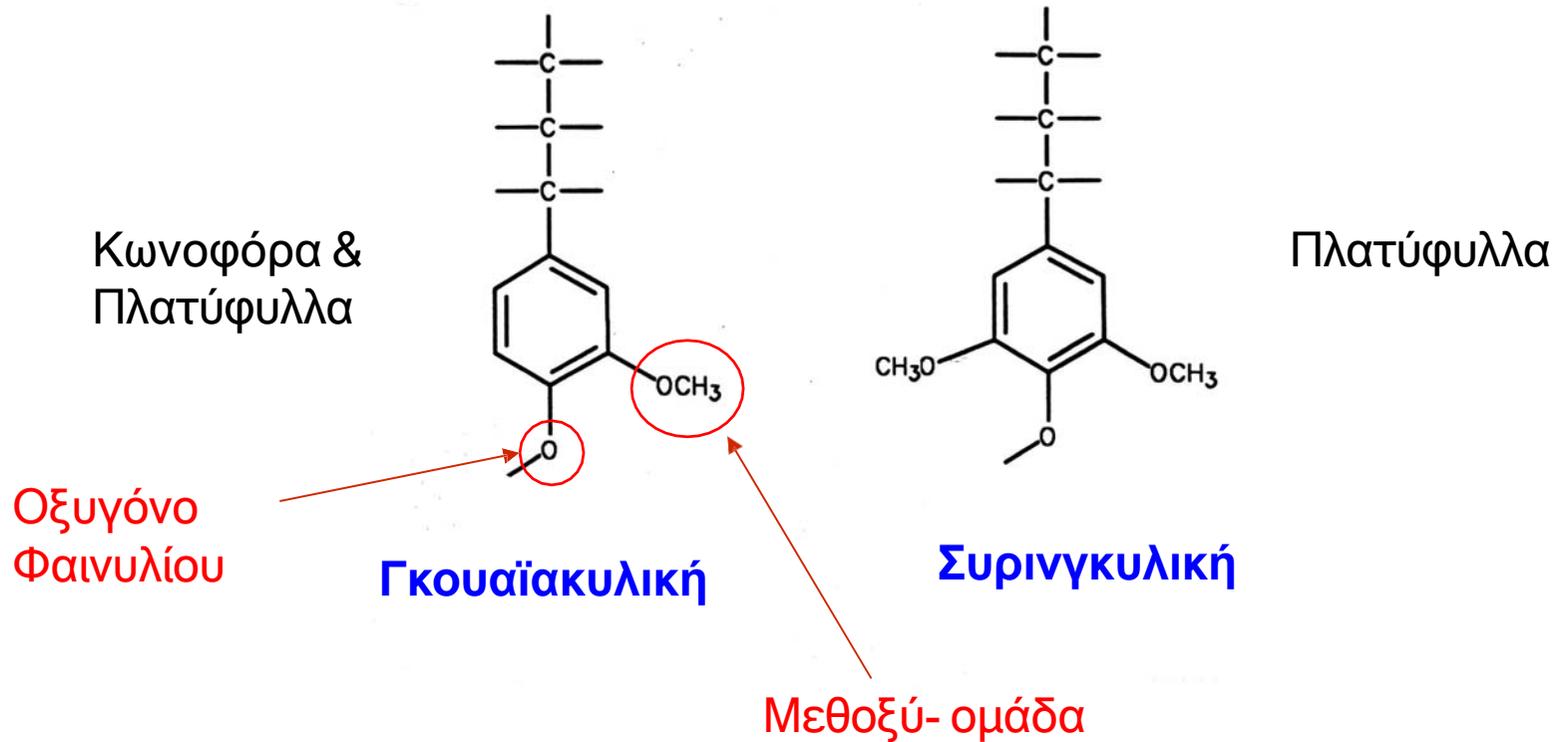

Σύγκριση Ημικυτταρινών με τη Κυτταρίνη

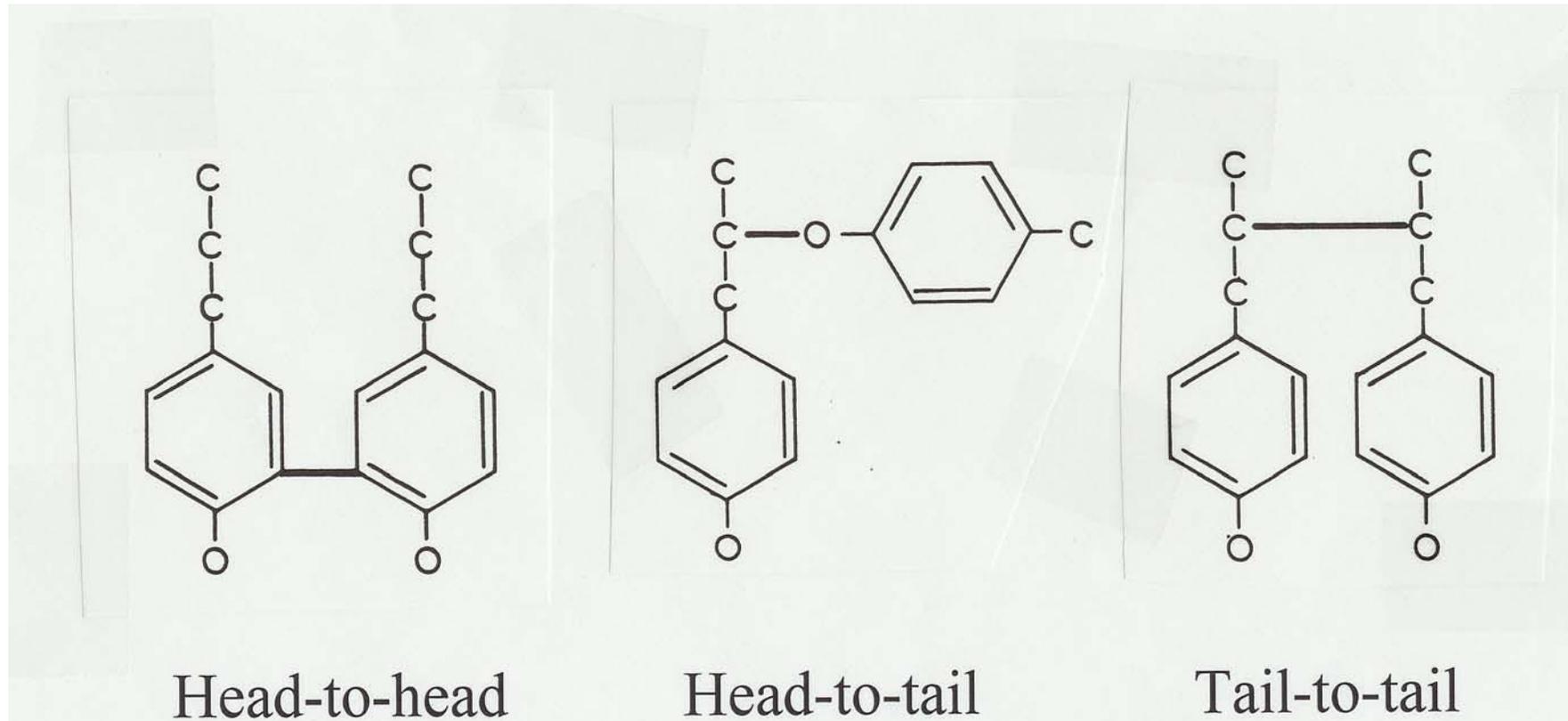
- Διαθέτουν επιπλέον μονάδες σακχάρων
- Με χαμηλό βαθμό πολυμερισμού (150-200)
- Επιπλέον χημικές μονάδες (ακετυλικές, κ.α)
- Είναι διακλαδιζόμενα πολυμερή
- Πολύ λιγότερο κρυσταλλικές ενώσεις

Λιγνίνη: 3-D βασικό πολυμερές του ξύλου, τρισδιάστατο, αποτελούμενο από τρεις μονάδες **φαινυλοπροπανίων** (*phenylpropane units*), που διαφέρει σημαντικά στα κωνοφόρα και τα πλατύφυλλα ξύλα. Δομούν τη μεσοκυττάρια στρώση στα ξυλώδη κύτταρα, και είναι η **«φυσική συγκολλητική ουσία»** του ξύλου. Βρίσκονται πάντα μαζί με την κυτταρίνη, και ποτέ δεν βρίσκεται μόνη της στη φύση. Στα κωνοφόρα ξύλα απαντάται σε ποσοστό $30\% \pm 4\%$, και στα πλατύφυλλα ξύλα της εύκρατης ζώνης σε ποσοστό $20\% \pm 3\%$.

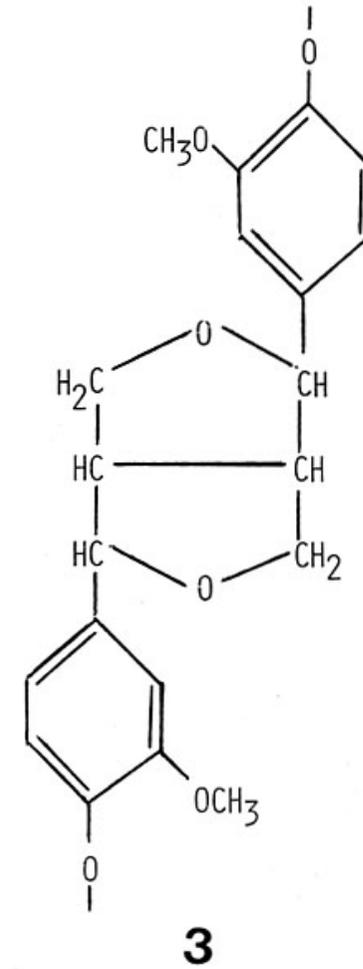
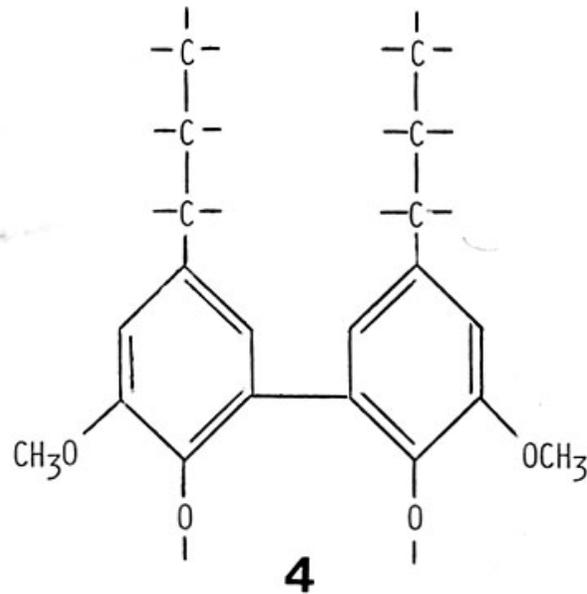
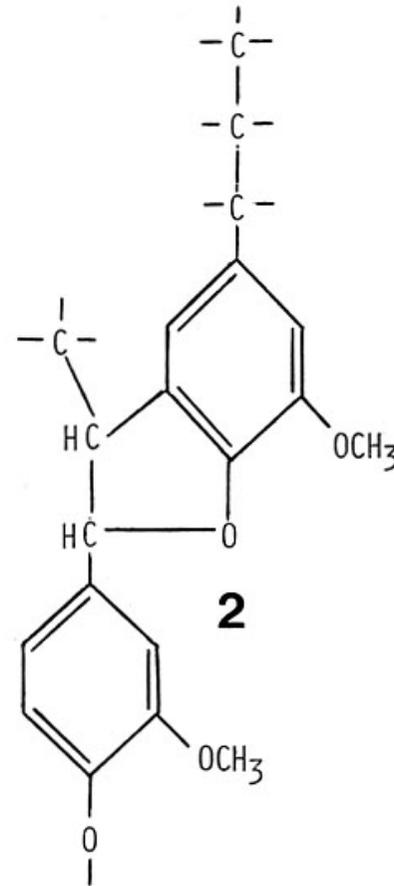
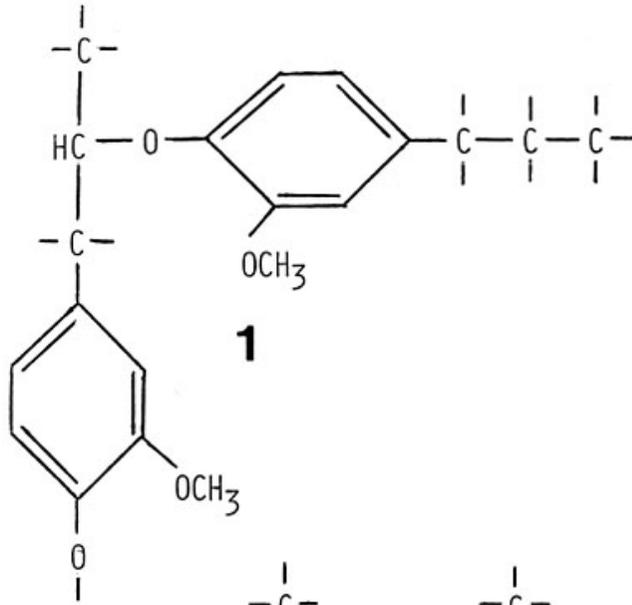
ΦΑΙΝΥΛΟΠΡΟΠΑΝΙΑ

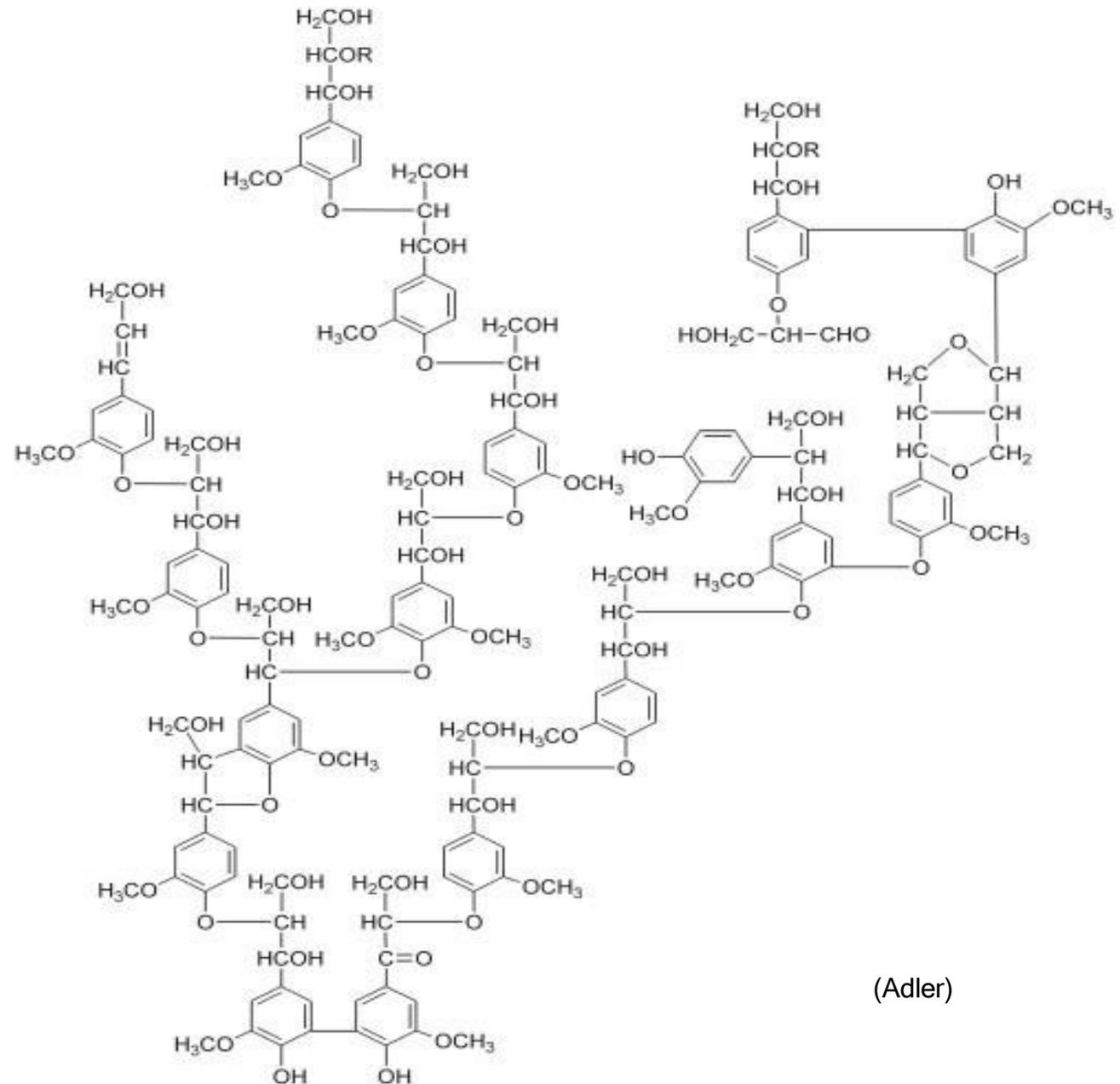
Χημικοί δεσμοί στο μακρομόριο της **Λιγνίνης**

Χημικοί δεσμοί στο μακρομόριο της **Λιγνίνης**

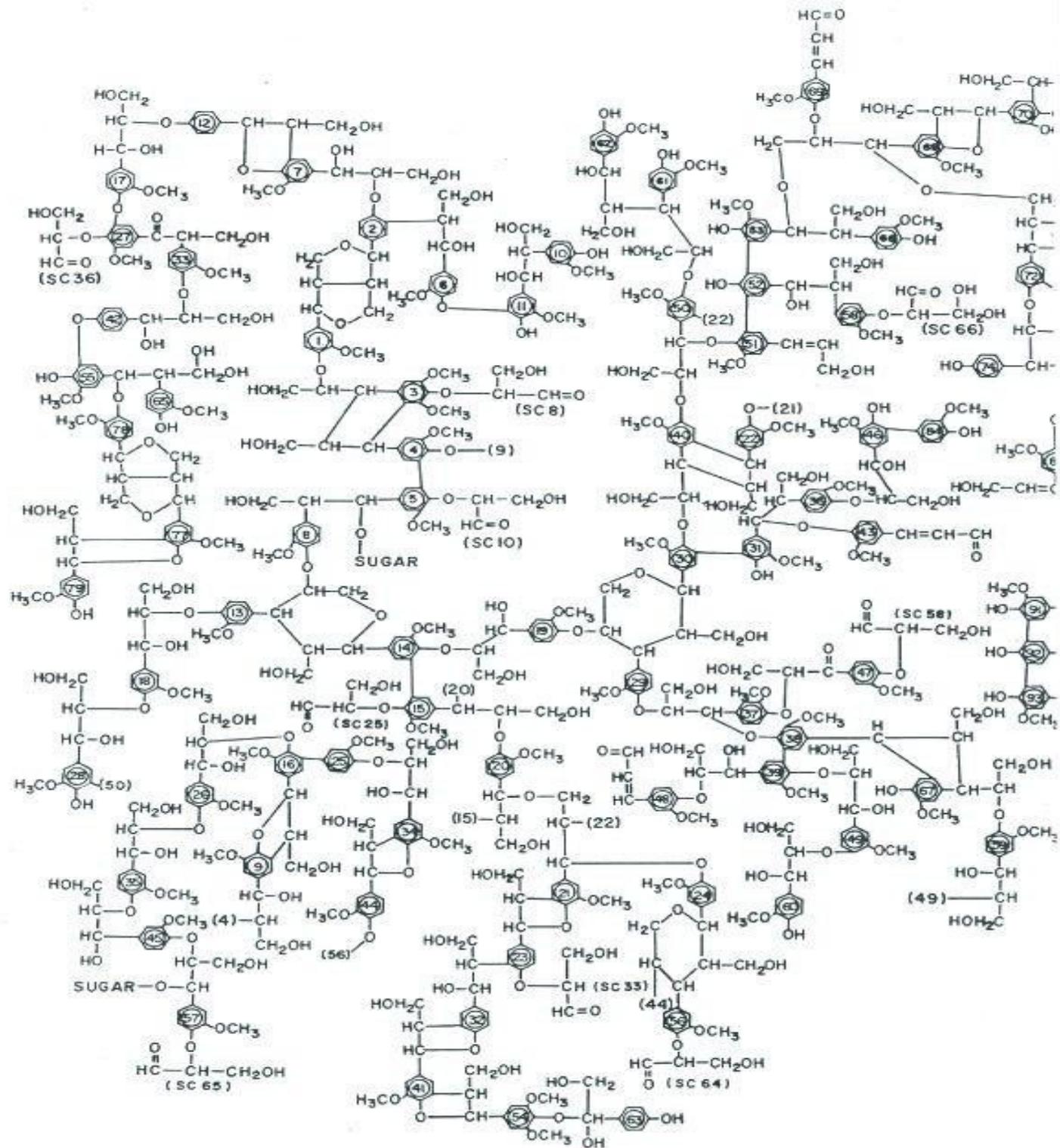

* Μοντέλο Λιγνίνης

(Adler)

Μοντέλο Λιγνίνης

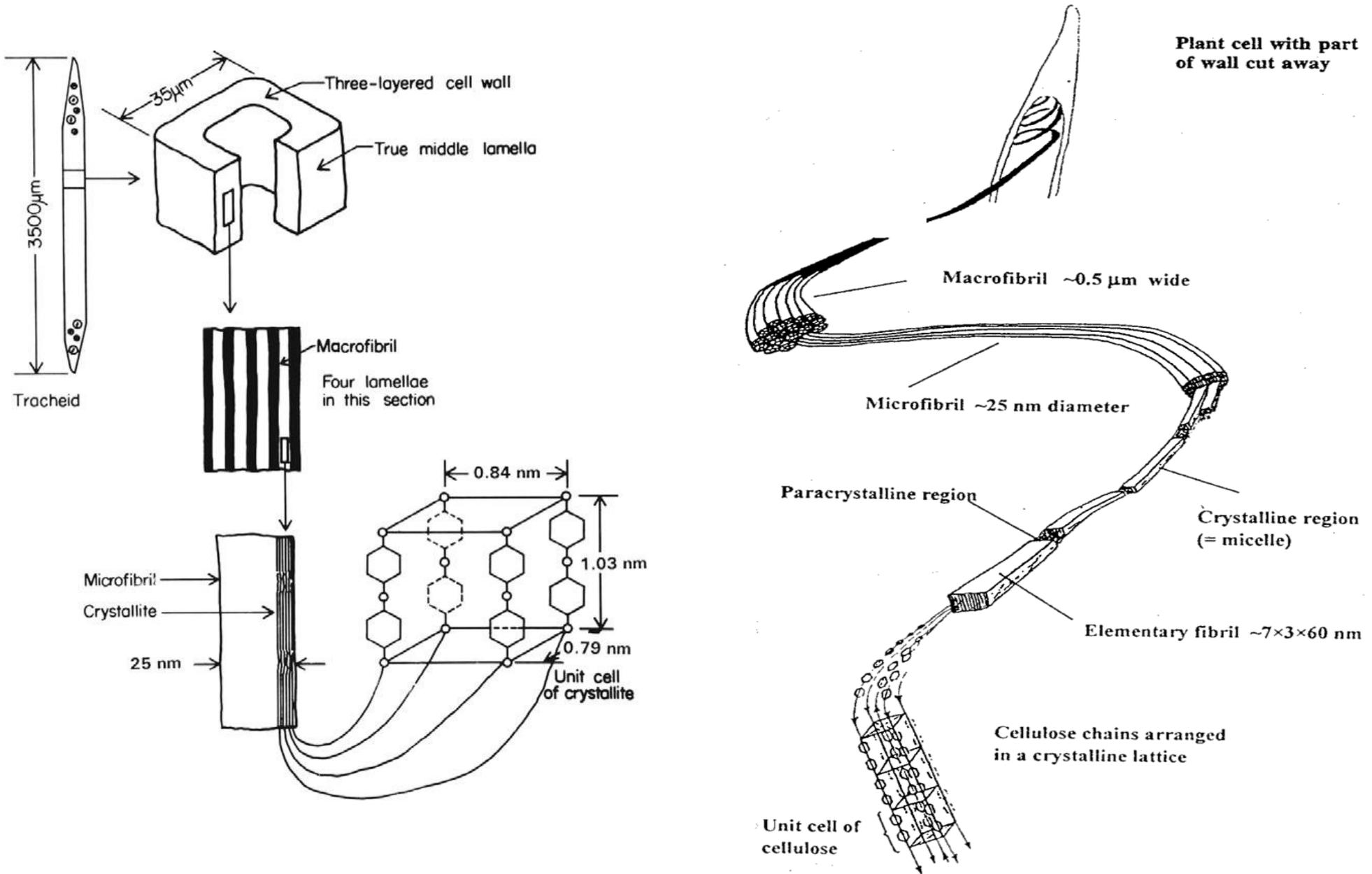
Περιγραφή **πολυμερών** του ξύλου

<i>Πολυμερές:</i>	<i>Κυτταρίνη</i>	<i>Ημικυτταρίνες</i>	<i>Λιγνίνη</i>
<i>Μονάδα δόμησης</i>	Γλυκόζη	Γλυκόζη, Μαννόζη Ξυλόζη κ.α.	Φαινυλοπροπάνιο
<i>Σχήμα</i>	Γραμμική	Διακλαδισμένες (πλευρικά μέρη)	Τρισδιάστατη
<i>Διάταξη</i>	Κρυσταλλική	Άμορφες & Ημικρυσταλλικές	Άμορφη
<i>Ποσοστό (%)</i>	45-50	20-35	20-35
<i>Βαθμός Πολυμερισμού</i>	10,000	150-200	πολύ μεγάλος

Χημική Σύσταση του Ξύλου

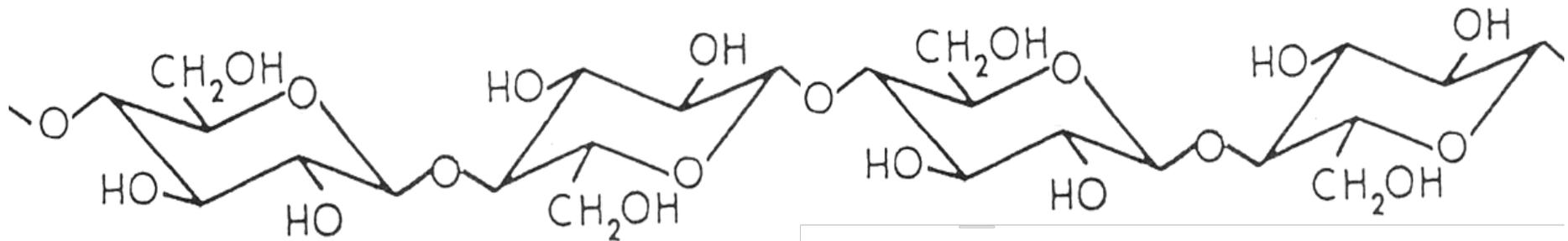
	Κωνοφόρα (Softwoods)	Πλατύφυλλα (Hardwoods)
Κυτταρίνη	45-50%	45-50%
Ημικυτταρίνες	18-25%	25-35%
Λιγνίνη	25-35%	20-25%

* Μελέτη σε επίπεδο Μικρο- & Νανο- κλίμακας

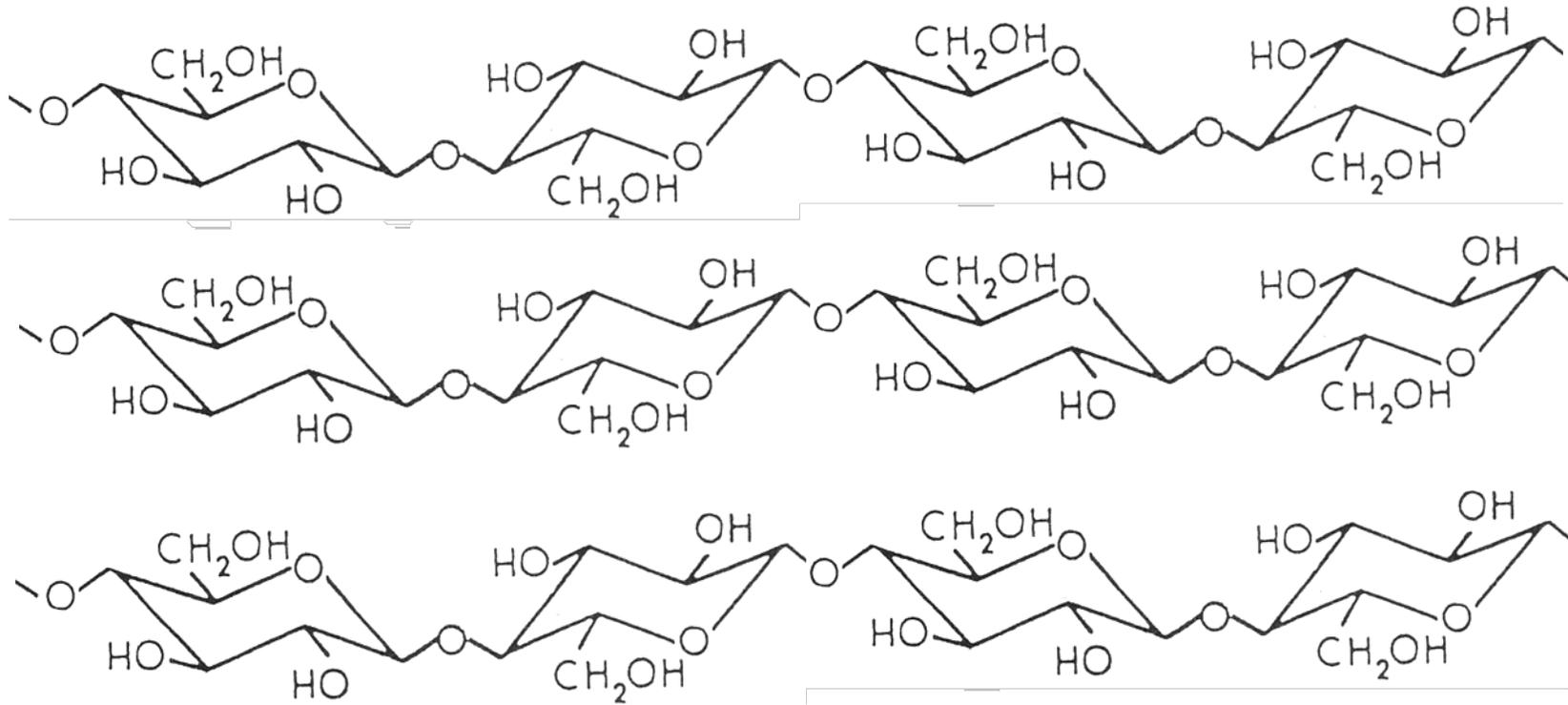

Κυτταρίνη (*chair*)

--- Γλυκόζη ----- Γλυκόζη ----- Γλυκόζη ----- Γλυκόζη ---

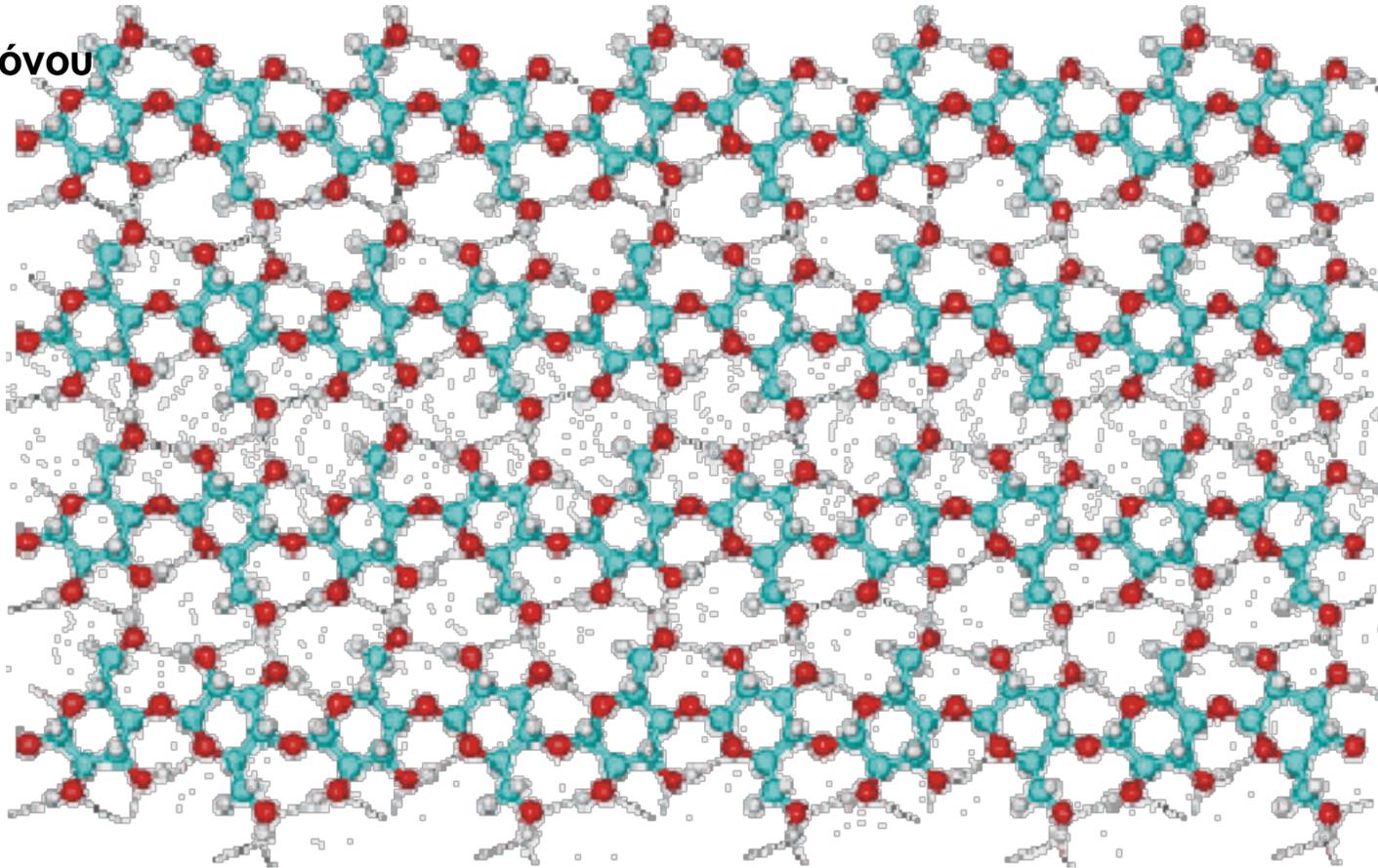
Κυτταρίνη

Κυτταρίνη

Μεταξύ-μορίων

Δεσμοί Υδρογόνου

Ομοιοπολικοί δεσμοί

Εντός-μορίων Δεσμοί Υδρογόνου

Υπομικροσκοπική δομή (Μικροϊνίδια)

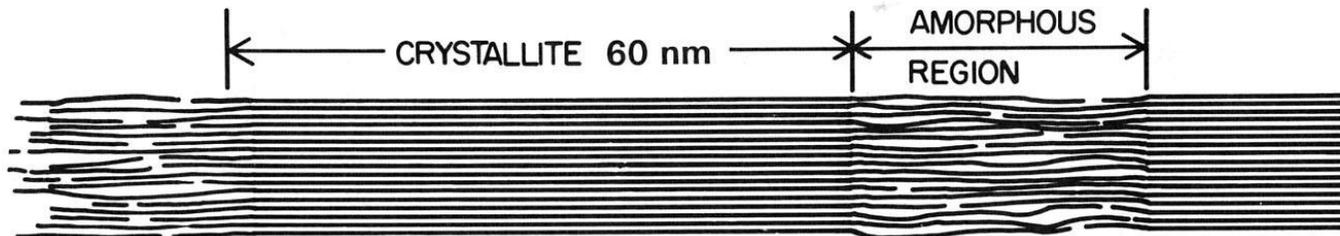
CROSS-SECTION

LENGTHWISE-SECTION

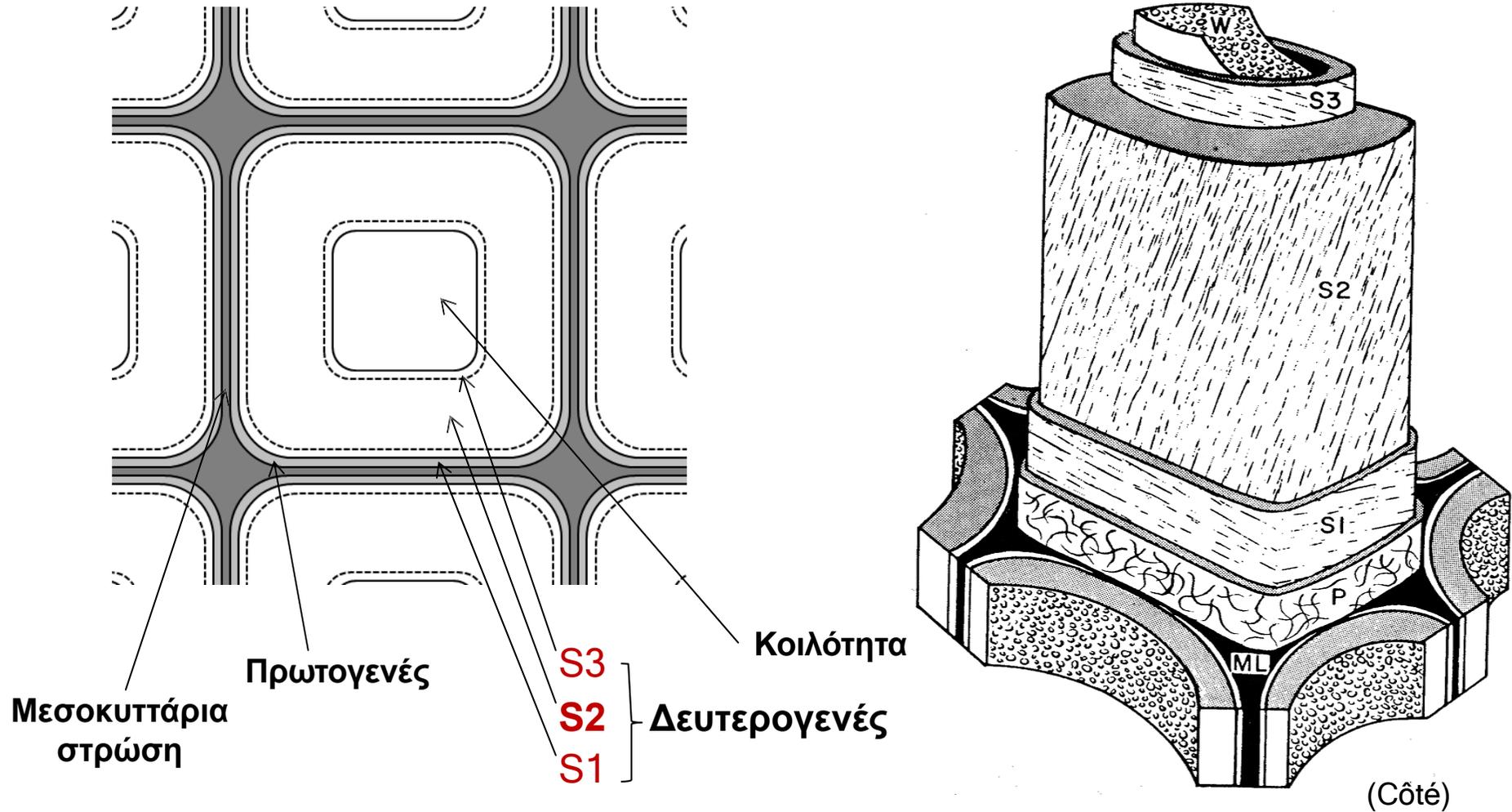

- Cellulose chains
- - - Hemicellulose chains
- ⊞ Lignin

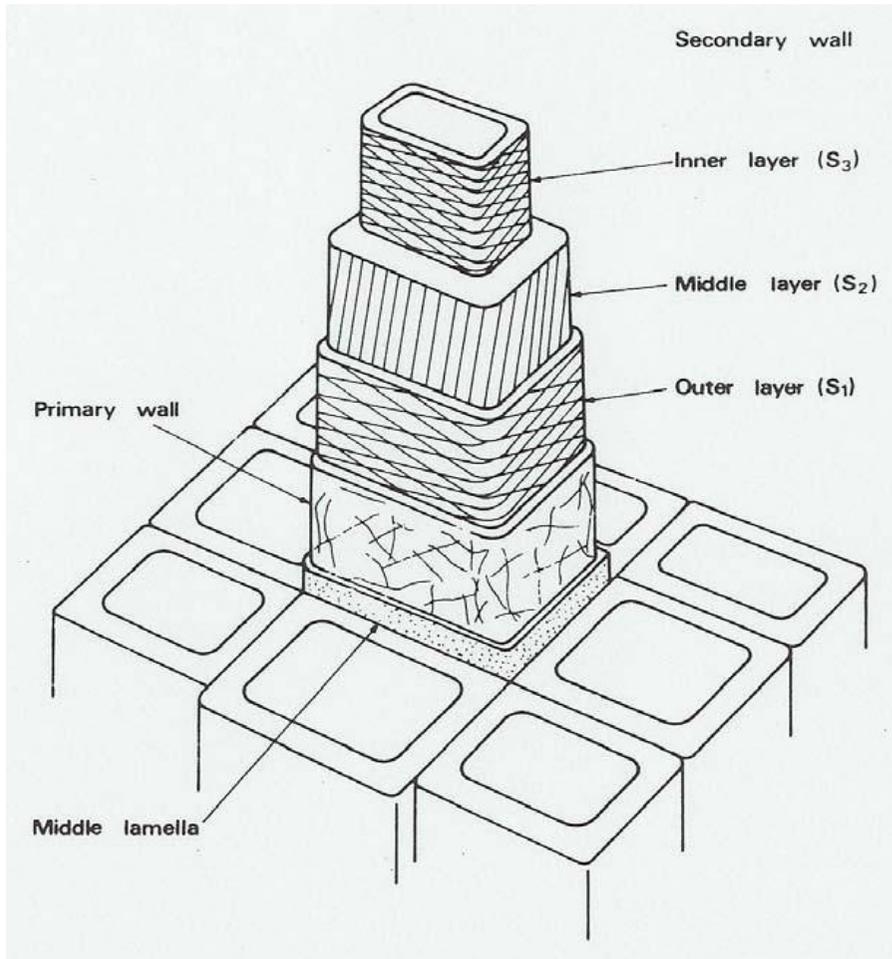

Κυτταρικό τοίχωμα (*cell wall*)

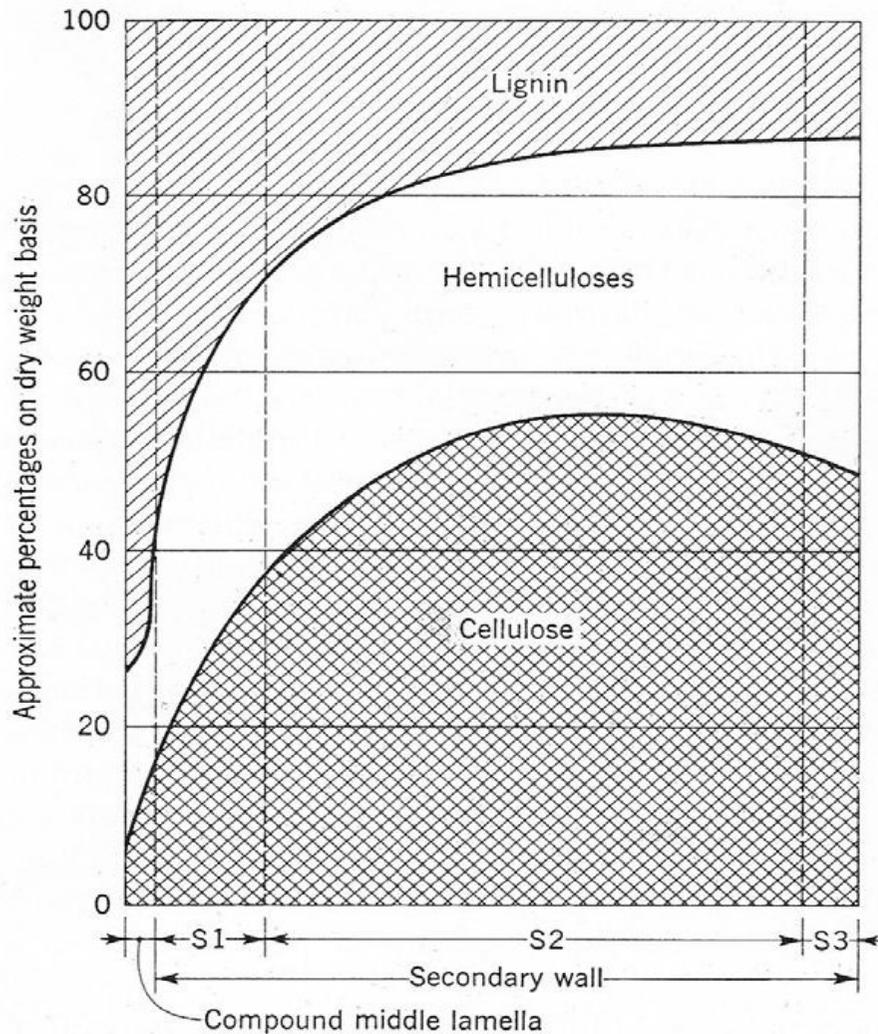
Στρώσεις κυτταρικού τοιχώματος

Στρώση	Αριθ. Μικροϊν.	%	Γωνία θ	Σπειροειδ.	Διάταξη
TML	---	ποικίλλει	---	---	καμία
P	---	5	---	---	μικρή
S1	4-6	7	50-70°	S + Z	μέτρια
S2	30-150	85	10-30°	Z	π.υψηλή
S3	2-4	3	60-90°	S + Z	μέτρια

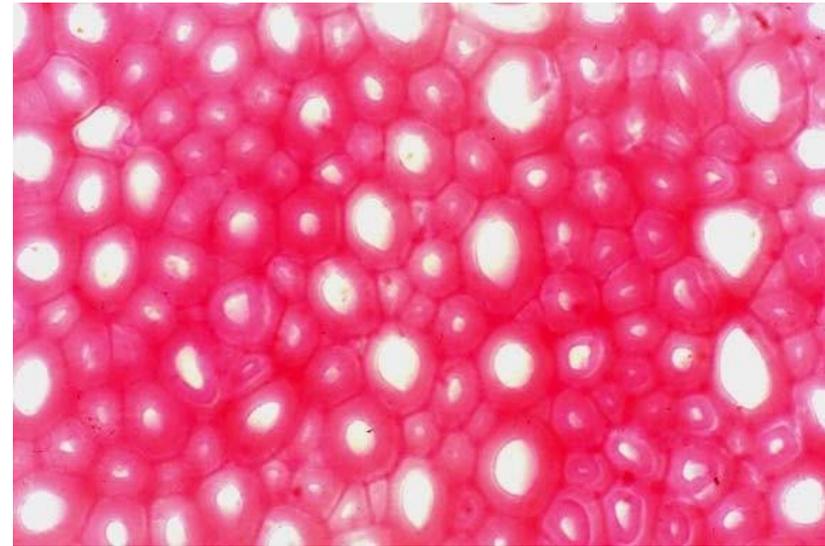
(Princes Risborough Laboratory)

Κατανομή πολυμερών στο **κυτταρικό τοίχωμα**

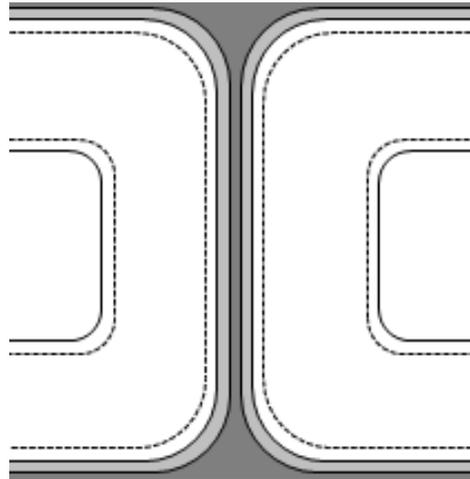
**Κατανομή των πολυμερών του ξύλου
στα κυτταρικά τοιχώματα**

(Panshin & de Zeeuw)

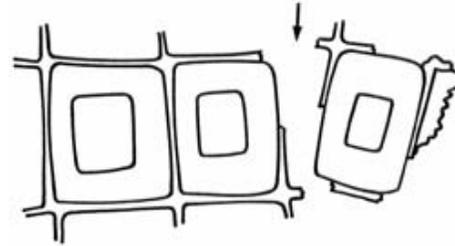

**Κατανομή της λιγνίνης στο κυτταρικό
τοιχώμα (σκουρότερο → περισσότερη λ.)**

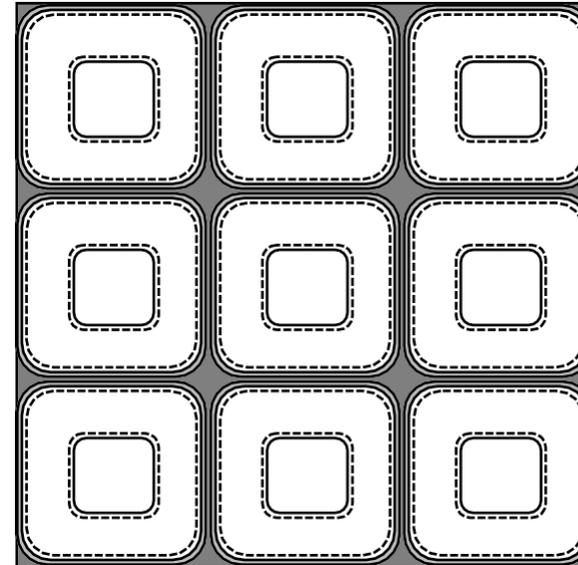
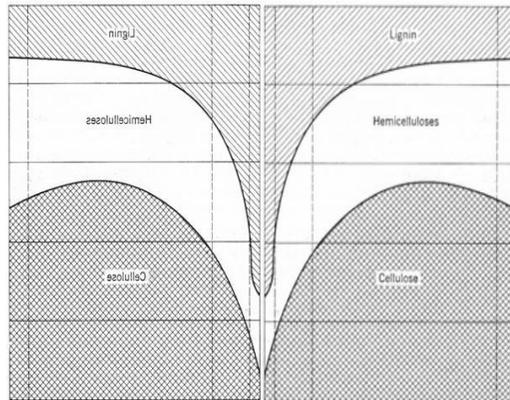
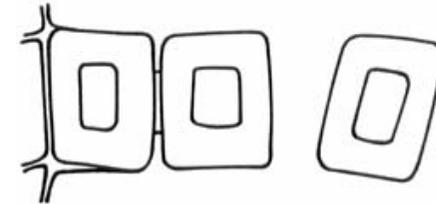
Κατανομή λιγνίνης – επηρεάζεται η πολτοποίηση;

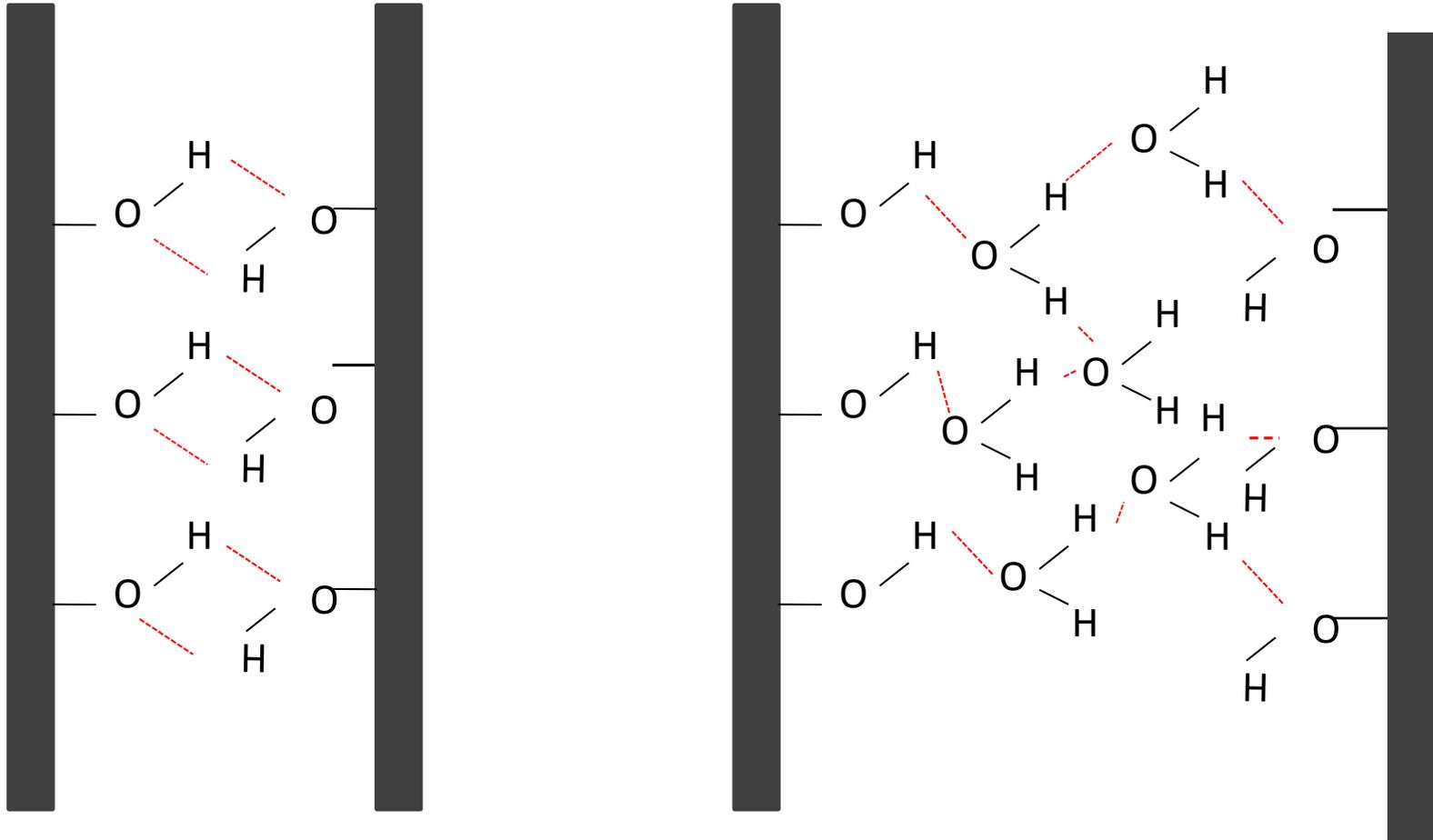
Μηχανική Πολτοποίηση

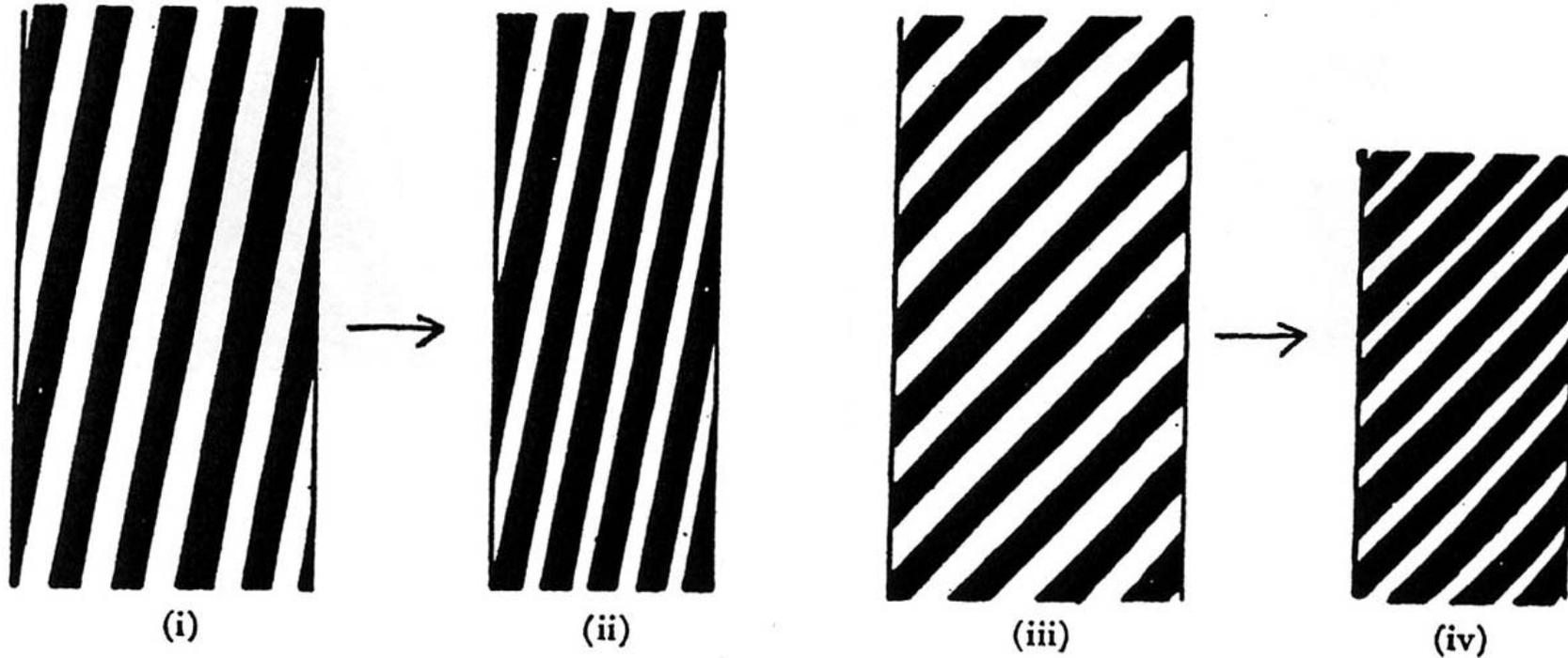
Χημική Πολτοποίηση

Διόγκωση του ξύλου σε νερό

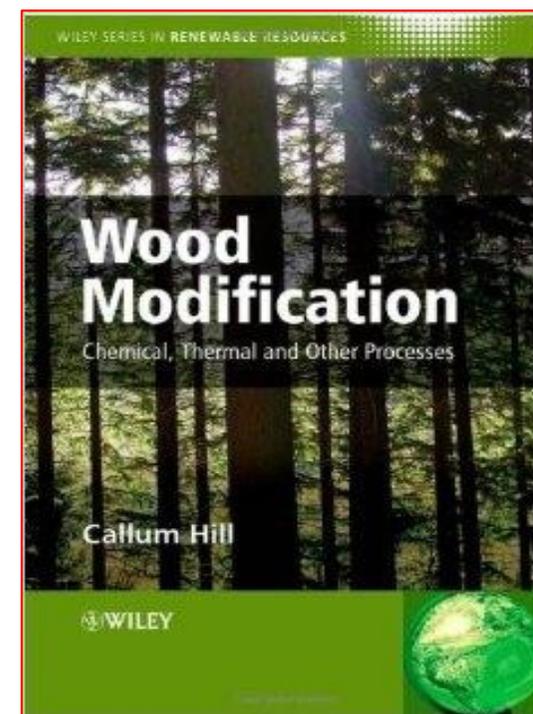
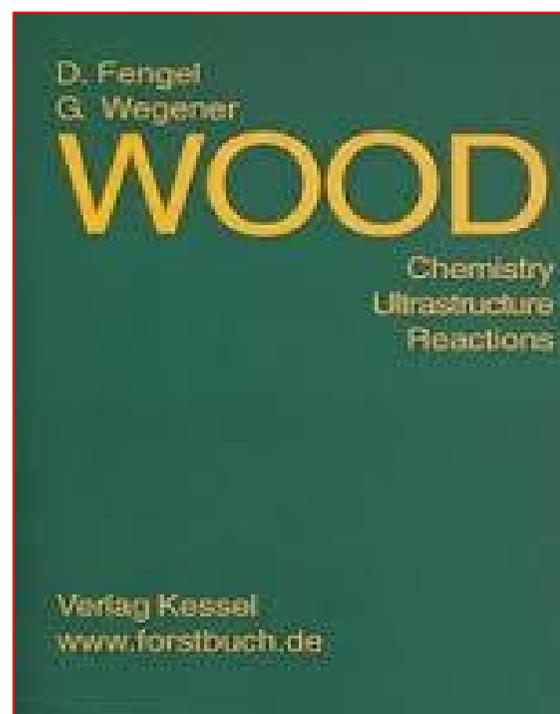
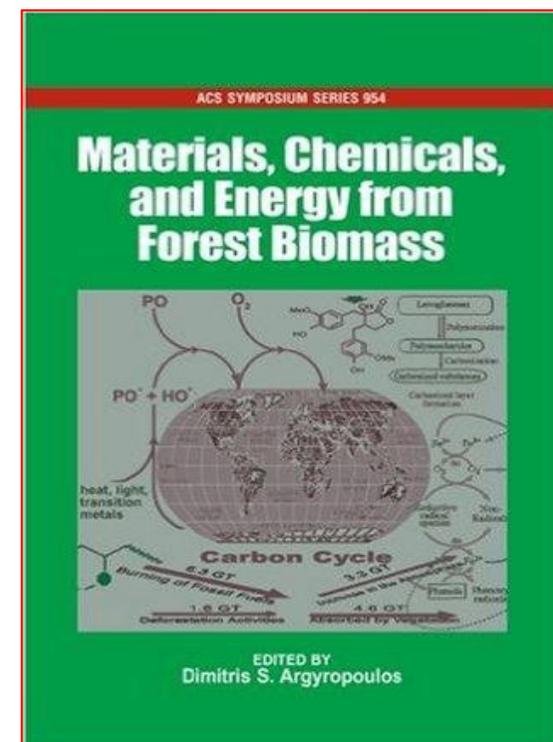
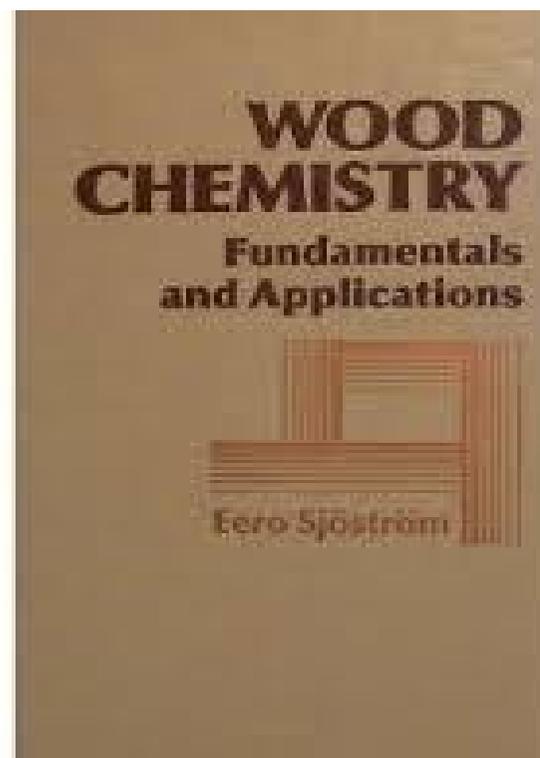
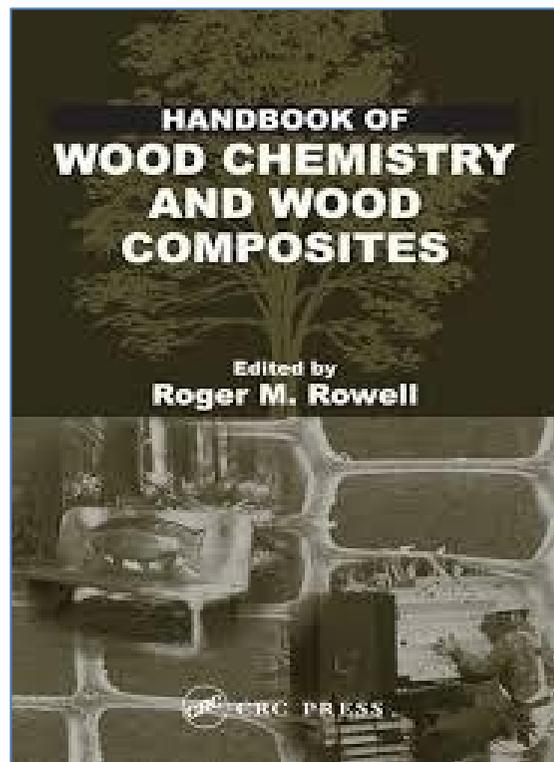

Γωνία Μικροϊνιδίων (MFA)

$S_2\theta$: μικρή γωνία συνήθως.
Οδηγεί σε αμελητέα αξονική ρίκνωση

$S_2\theta$: μεγάλη γωνία σπανιότερα.
Οδηγεί σε μεγάλη αξονική ρίκνωση

«Χημική Τεχνολογία Ξύλου»

διδάσκων: Καθηγητής Γ. Μαντάνης, Παν. Θεσσαλίας

Ιστοσελίδα μαθήματος:

<http://mantanis.users.uth.gr/Chemical-technology-of-wood.pdf>

Greek Wood Scientists:

<http://mantanis.users.uth.gr/Greek-Wood-Scientists.pdf>